

door den oorlog, toch blijft ons dank
voegen, dat dit jaar althans nog niet in
den vrede van ons eigen land werd inge-
grepen. Doch evenmin mag vergeten, dat
voor duizenden en duizenden in den lande
ook het nu afgeloopen jaar, juist door
den oorlog, een jaar van tegenspoed en
tekortschieting is geweest. En zoo komt
van zelf ook ons de bede uit 't hart, dat God
ons land bij den vrede bewaren moge, en
in onzen klimmenden nood moge voorzien.
Mee telt ook in dezen avond van het Oudejaar
het sprekende feit, dat er, bij veler leed
en verarming, toch ook meer dan een
enkele was, die juist van ander leed en
ellende hoog geestelijk profijt trok, dat hij
zelf won door 't steunen en met mildheid
steunen, van wie tekort schoot en verloor.
Vanzelf moet de ernst van het oogenblik
ook uw Geinsleven beheerschen. Niet zij
alleen als gezinshoofd, maar onder uw
invloed al wie met u om den huishoofd
dezen oudejaarsavond saamkomen, moeten
den indruk van hoogen ernst zich in hun
ziel voelen verdiepen. Om een Christelijk
gezin te zijn ook in zoo bange dagen, moet
de inwerking van wat de Heere doende is,
bij al wie met u onder eenzelfde dak leeft,
een opzien naar Boven bevorderen en tot
een indenken van 's Heeren doen leiden. Ons
aller leven is onzeker, de dood kan ieder uur
ook bij ons aankloppen, en vooral wie in
dagen als we thans doorleven, onmaandelijk
wegstijft, zou zijn schuld voor God hierdoor
zoo ernstig vergrooten. Zal 't goed zijn, dan
moet evenals in dagen van het bangste ge-
vaar van één uwer leven, die op het ziekbed
ligt, ook deze gespannen oorlogstijd den
toon in uw huis en de geheele opvatting
van uw huiselijk leven beheerschen. Het
moet voelbaar en merkbaar zijn, dat ook
in het jaar dat nu weer ingaat, uw leven
niet een dolen buiten, maar een wandelen
met uw God zal zijn, en dat de zoen van
Christus, dien ge daarvoor behoeft, elken
morgen opnieuw afgebeden, tot aan den
avond toe steeds uw levensuiting beheer-
schen zal.

Vanzelf zal de vrucht hiervan zijn, dat
uit uw ziel in uw gezin, uit uw gezin in
uw enigen kring, en uit dien kring in heel
uw volk en vaderland, een verhooging van
levenstoon kan uitgaan; of verkeert ge onder
ongelooften, laat dan ook daar nimmer
de weerklink gemist worden, de weerklink
van ernst, die door uw verkeer en optreden
wordt uitgelokt. Zoo jaarlijks zal 't zijn,
als, komt de Heere eenmaal in de ure der
Voleinding, in een gezin waarin geloofd en
gebeden wordt, die komst van den Christus
bevreemden zal als een gebeurtenis, waarop
niemand in zulk een gezin van naderbij
verdacht was geweest. Juist dit niet den-
ken aan den Christus is het liefdeleven
miskennen van zijn barmhartigheid. Gij
hadt niets aan uw Heiland te bieden,
zonder hem waar ge een verloren crea-
tuur geweest, alle heil en redding komt u
nu van Hem toe, alleen maar voorhands
nog slechts ten deele. De Voleinding toef
nog, en dan eerst als de Voleinding met
's Heeren wederkomst ingaat, zal zijn glorie
ten volle schitteren kunnen. Dat weet ge,
dat belijft ge. Maar wat dan te zeggen,
zoo dit alles u toch koud en onverschillig
laat, en ge geen dorst in u kent, om de
komst van die ure der Voleinding, niet
alleen voor u zelf, maar ook voor uw
Heiland in te roepen. Hij gaf zich zelf ge-
heel, hij gaf al zijn existentie als voor u
over. En hoe zult ge dan de toekomst
tegenaan, en zelf eens wegsterven, son-
der ook om Jezus wille te bidden, ja, de bede
in uw hart hebben gekend, of de dag zich
verhaasten mocht, waarop straks de volle
glorie voor den Christus eens zal ingaan.
Schoot ge nu in 't jaar dat thans sluit,
hierin vaak te kort, laat dan 't jaar dat
ge morgen ingaat, u ook hierin over u zelf
doen triumfeeren, dat ge niet enkel voor
u zelf de behoefte aan verlossing gaat voe-
len, maar even sterk daarbij door de be-
geerte moogt geprikkeld zijn, om voor uw
Jezus het einde in te roepen, waarin zijn
triumf de glorie van de zake Gods zal zijn,
en zijn Kroon schitteren zal, zonder vlek
of smet die haar kan ontzien. Mogen
ook in de Kerk alle Dienaars van Christus
bekrachtigd worden, om dit opkomen voor
de eere van den Middelaar krachtig te
laten doorwerken. Moge op elke School
met den Bijbel het mysterie der Voleinding
als vanzelf indringen, en de eere van den
Christus er het einddoel zijn, waarnaar
van heeler harte gegrepen wordt. En mag
dan 't jaar dat straks met den klokslag van
twaalfen komt, ons, door Gods genade,
een hooger leven in hart en huis en volk
doen wedervinden, geve dan onze God
ons die heilige erbarming, dat, mocht
de Voleinding naderende zijn, en ook
vrij persoonlijk den dag beleven, waarop,
als de bliksem van het Oosten naar het
Westen, zoo de glans van den Christus
bij zijn wederkomst zal ontvoken, zij 't
dan in heilige verrukking dat wie nog op
aarde toeven, den Heere uit den Hoogen
mogen tegengaan. Hem tot glorie, en onze
eigen ziel tot zaligheid, met de taal der
verrukkings op de lippen: „Gij, Driemaal
heilig zijt ge, o God der Legeerscharen,
dat aard en hemel steeds uw grootheid
openbaren!“

Dr. A. K.

„Amen, Ja, kom Heere Jezus!“
(NIEUWE JAAR 1917)

Die deze dingen getuigt, zegt:
Ja, ik kom haastelijk. Amen,
ja kom, Heere Jezus.
Openbaring 22:20.

Als de rijke uitstraling van het Goddelijk
licht aan het slot van Johannes' Openbaring
haar einde bereikt, loopt 't alles uit op die
eene bede: „Amen, Ja, kom Heere Jezus!“ En
dit Amen is dan de warme uiting van dank-
bare berusting in wat vlak voorspelt, d. i. in

kom haastelijk.
Het doet zoo tragisch aan, dat de historie
van ons menschelek leven in den droefval
begint met scheiding tusschen ons en onzen
God, en dat dan wel in het midden der eeuwen
de Middelaar nederdaalt en in Bethlehem zich
als de heilige mensch aan ons zondaren aan-
sluit, maar van den Olijfberg weer opvaart ten
hemel, en ons nogmaals verzeend en alleen,
in onze verzondigde existentie op eene met
vloek geplaagde aarde achterlaat.

Dan is het toch weer de Middelaar hoog
daarboven aan de rechterhand Gods en wij hier
beneden, zelve onrein, in een wereld die onrein
is, en al de zaligheid verschoven naar een verre
toekomst, tot Jezus wederkomt, Jezus tot ons
terugkeert, en eerst met Jezus terugkeert het
einde van den jammer zal bereikt zijn, en de
eeuwige zaligheid zal ingaan.

Nu hoopten de discipelen terstond na Jezus
hemelvaart, dat Jezus na niet lange dagen zou
terugkeeren. Zegt Paulus niet zelf, dat hij zelfs
hoop koesterde om allicht de wederkomst van
den Middelaar nog te zullen beleven?

Had Jezus niet zelf het „Volbracht“ van het
Kruis uitgeroepen? Waarom, indien het al Vol-
bracht was, zou 't dan nu nog eeuwen na eeuwen
moeten duren, eer de Voleinding inging?

Vooraf toen de vervolging opkwam, en die
vervolging zoo tal en tal van geloovigen tot
martelaar maakte, drong de vraag: „Waarom
komt Jezus dan niet? Waarom toef Hij? Waar-
om wacht dan, Zijn wederkomst? Is steeds pijn-
lijker in Christus Kerk door.“

Hij zou komen, en met Zijn wederkomst zou
de zaligheid intreden, waartoe dan het uitsiel?
Waarom dan Zijn terugkomst van jaar tot jaar
verschoven?

En zoo kwam van zelf het heimwee steeds
sterker uit, en verende zich aller bede in de
aanroeping: „Amen, ja, kom Heere Jezus, ja,
kom haastelijk!“

Sinds in Johannes' dagen de bedreigden door
het martelaarschap dit uitriepen, is nu eeuwen
na een verloop, en nog altoos gaat het gewone
wereldleven door. En wat het bangste is, geen
enkele waarborg is ons geboden, dat 't einde
straks reeds nadert.

Het doet ons allen zoo raadselachtig aan. En
dit te meer, daar Jezus ons betuigt heeft, dat
ook Hij zelf niet wist, wanneer het einde zou
intreden. Immers dat niemand hiervan wist, en
dat niemand hieromtrent zekerheid bezat, zelfs
de Zoon niet, doch alleen en eeniglijk de Vader.

We zien den golfslag der jaren en der eeuwen
om ons op en nedergaan, maar de laatste
golfslag blijft nog steeds achter den gerichte-
lijker schuilen, en hoe lang het nog duren zal,
weet niemand.

Slechts één ding zegt het slotwoord der Hei-
lige Schrift ons, de dorst naar den jongsten
dag spreekt niet alleen van onzen kant, maar
ook van Jezus zijde. Het is toch een groep
van twee kanten, en wel naar elkaar toe. Jezus
roept en betuigt: „Zie ik kom haastelijk, d.w.z.
zoo spoedig als het naar den Raad des Vaders
kan en mag, is straks de ure er, dan verstra-
len, en aarzelen ik geen oogenblik, dan daal ik met
haaste zelfs weer naar uw wereld af. Zie ik kom
haastelijk. En uit de diepte van het vroom be-
geeren antwoordt Christus Kerk op die betuiging:
„Amen, ja kom Heere Jezus!“ Het heimwee
onzer ziele wacht U in.

En daar tusschen in ligt dan het verbijste-
rende raadsel, hoe vele eeuwen het nog duren
zal, eer Gods raad voleind is.

In dagen als we thans beleven bekijkt
die bede: „Ja, kom Heere Jezus!“ meer nog
dan anders onze ziel. De stooten waardoor heel
onze menscheleke samenleving in den zoo diep
ontroerenden oorlog geschokt wordt, zijn zoo
geweldig. Zou 't dan nu op 't einde gaan? En
op die snijdende vraag blijft het antwoord:
Voorzeker kan dit, en elk kind van God bereide
er zich op voor, maar laat u in niets over de
zekerheid van het einde uit. Den dag van het
einde kent alleen God.

Ook het jaar dat morgen ingaat, eischt beide
van u. Enerzijds dat ge in uw roeping, in uw
ambt, in uw bedrijf, kortom in alles, waarvoor
u van Godswege de verantwoordelijkheid mist,
volhouden zult, en u op de kwijting van uw
levenstaak met de volle borst zult toelagen,
maar dan ook anderzijds, dat de bede: „Uw
Koninkrijk kome!“ telken dage uit uw ziel opga.
Ook in het jaar dat nu ge tegengaat, moogt
ge op geenerlei wijze, het eene om 't andere
buiten uw levenssfeer bannen.

Nooit en in geen enkel opzicht om uw dorsten
naar Jezus wederkomst, uw levenstaak verwaar-
lozen of uw plicht verzuimen. Volstandig elken
morgen, in stille gehoorzaamheid, weer, als dienst-
knechten en als dienstmaagden van uw Vader
in de hemelen, u gewijd aan uw dagtaak, en
met alle kracht daarin naar het hoogste gestreefd.

Maar dan ook door uw volijverige plichtbe-
trachting u geen dag en geen ure van uw Hei-
land verveerd. Zoals Jezus aan u denkt en
leeft om voor u te bidden, zoo ook u om den-
ken volstandig aan uw Heiland zijn, om door
zielgemeenschap met Hem u innerlijk te ver-
rijken.

Haast Jezus zich, om haastiglijk tot u te
naderen, dan haast ook uw ziel zich elken mor-
gen en elken avond om Hem in stil geloof te
ontmoeten.

Dat 't nog toef, is 't uitsluitend van Gods raad,
en eer de Voleinding zal ingaan, moet die Raad
van uw God voleind zijn.

Zoo is de eisch van het verloop der tijden.
Maar te midden van dien loop der tijden
perst en dringt de drang van 't eeuwige, en dan
niet uw geloof zich op, en het is uit de rijpheid
van dit geloof dat de Heilige Geest 't ook u
bidden leert en roepen doet: Kom, Heere
Jezus ja kom haastelijk!

Dr. A. K.

Amsterdam, 29 Dec. 1916.

Zoo sterft ook dit jaar weer weg zonder
de vredeboodschap, waarnaar elk Christen,
die wensch is van dit gruwelijk bloedvergieten,
smacht, aan de volkeren van Europa ge-
bracht te hebben.

Of het nieuwe jaar, dat komt, nog banger
strijd en nog schrikkelijker worsteling ons
brengen zal, dan wel of de vredesengel van
den hemel zal nederdalen en het vrede op
aarde ons weer verkondigen zal?

Nog is het voorstel tot vredesonderhan-
deling van Duitschland niet definitief afge-
wezen. Nog blijft de nobele poging tot
bemiddeling tusschen de strijdvoerende
Mogendheden door president Wilson en de

vrede bieden. Maar wie de schampere taal
las, waarmede Duitschlands voorstel tot
onderhandeling door de Entente-magts
ontvangen werd, wie de redevoeringen las door
de leidende staatslieden van Rusland,
Frankrijk en Engeland gehouden; wie zag,
met wat bitterheid zelfs de poging tot be-
middeling van president Wilson werd af-
gewezen, — voelt zelfs de kleine hoop zich
ontzinken. Eer schijnt alles er op te wijzen,
dat de strijd in het nieuwe jaar met nog
feller woede, met nog schrikkelijker oor-
logsmiddelen, met nog meer offering van
menschenlevens zal gestreden worden. Zelfs
kemt de vraag steeds banger, of de thans
nog neutrale landen bij de laatste en
beslissende worsteling wel buiten den oorlog
zullen kunnen blijven. Amerika dreigt reeds,
wanneer de vrede niet komt, het zwaard
uit de schede te trekken. De „verscherpte“
blokkade van Engeland en de „verscherpte“
duikbootactie van Duitschland zal Neder-
land en de Scandinavische rijken in steeds
onhoudbaarere positie brengen. En Zwit-
serland ziet met bange zorg de toekomst
tegenover, waar ook zijn neutraliteit steeds
meer wordt bedreigd.

Zoo eindigt het Oude jaar met een
schuld, die op al de volkeren, welke dezen
oorlog gewild hebben, steeds zwaarder
duikt. Een schuld aan menschenlevens, die
weer zijn opgevoerd; aan leugen en haat,
die al feller is opgevlamd; aan vernietiging
van de rijkste goederen, die het Christen-
dom aan de volkeren had gebracht. En het
Nieuwe jaar wordt geboren onder de
donkerste vooruitzichten, waarbij nauwelijks
een straal van licht meer door de dreigende
donderwolven, die het zwart bedekken,
heen breekt.

Stomme het ook ons volk tot veroot-
moediging en tot gebed.

Tot verootmoediging. Want ook al bleef
Nederland voor den oorlogswaanin be-
waard, die een Roemenie ten ondergang
bracht, van een dieper geestelijk leven,
een smeeken tot God den Heere, was bij
ons volk als volk geen sprake. Rijke oorlogs-
winst, met schatten in de handen van
enkel geworpen, verscherpte de tegen-
stelling tusschen arm en rijk. Waar in
menig gezin gebrek werd geleden, heerschte
bij anderen een brooddronken weelde, die
om wrake riep. In het parlement een partij-
krakeel, waarbij van den ernstigen toestand,
waarin ook ons vaderland verkeert, niets
gevoeld werd. En onder het volk steeds
meer makkende ontevredenheid over de
economische maatregelen, door de Regering
niet altoos met wijs beleid genomen, en
over den laat, door de mobilisatie onzer
weermacht op ons gelegd. Zelfs ons kerke-
lijk leven verlieft zich niet, maar zank. In
de Hervormde Kerk woedde de partijstrijd
onverminderd voort. En bij onszelf was
er klacht over onze ingezonkenheid en
geesteloosheid.

Zoo is er wel oorzaak om ons te veroot-
moedigen voor den Heere onzen God,
maar niet minder tot ernstig gebed, wan-
neer straks de ure van het Oudejaar aan-
breekt en het Nieuwe begint. Tot gebed,
dat God de Almachtige den bitteren haat
wegneemt uit het hart der volkeren en
den geest uit den afgrond bezweert. Want
het is niet de geest van Christus, maar de
demonische geest van Satan, die een men-
schenmoeder van den beginne was, die
thans de volkeren bedielt en ze voort-
drijft naar den rand van den ondergang.
Tot gebed, dat God ons land en volk be-
ware voor de gruwel en ellende, die een
meegesleept worden in den oorlog over
onze eere brengen zou. Tot gebed, dat God
te midden van de zedelijke verworping der
natiën en het opschuimen uit de diepte
van de meest zondige passieën, zijn Kerk
beware en in stand houde en tot eenlicht
en zout in de wereld stelle. Tot gebed, dat
de komst van Christus verhaast worde, die
een nieuwe aarde ons brengen zal, waarop
gerechtigheid en vrede zal wonen.

De Pentateuch.

IV.

Onze tweede bedenking is, of Dr. Aalders
wel op genoegzame gronden de traditie,
dat Mozes de auteur van den Pentateuch
is, heeft afgewezen, en met name of hij
daarbij het getuigenis, dat het Nieuwe
Testament geeft om deze traditie te bevesti-
gen, niet op te gemakkelijke wijze van
zich afgeschoven heeft.

Natuurlijk kan het vraagstuk zelf, wie
de auteur van den Pentateuch is, hier niet
in den brede besproken worden. Niet
alleen, dat zulk een bespreking te veel
plaatsruimte zou vergen, maar er komen
daarbij ook tal van vraagstukken ter sprake,
die voor een leek niet te volgen zijn.
Alleen in zooverre het noodig is om onze
bedenkingen tegen het standpunt door
Dr. Aalders ingenomen, duidelijk te maken,
moet eerst de stand van het geschil bloot
worden gelegd.

Zoals bekend is, heeft de traditie van
de Joden af het auteurschap van den Pen-
tateuch aan Mozes toegeschreven, en de
Christelijke Kerk heeft deze traditie aanvaard
vooral op grond, dat het getuigenis van
Christus en de Apostelen deze traditie scheen
te bevestigen. In het Nieuwe Testament
toch wordt voortdurend van den Pentateuch
als van „het boek van Mozes“, de wet van
Mozes of kortweg „Mozes“ gesproken. Na-
tuurlijk werd daarom nooit ontkennd, dat
in den Pentateuch ook stukken van een
andere hand voorkwamen, zoals de laatste
hoofdstukken van Deuteronomium, waarin
Mozes sterven ons wordt beschreven. Even-
zo werd toegestemd, dat Mozes voor dat-
gene, wat voor hem was geschied, gebruik
had gemaakt van historische oorkonden
en het boek Genesis daaraan zijn ontstaan

danken had. En eindelijk werd evenzoo
de mogelijkheid toegegeven, dat een latere
hand toevoegingen in den tekst had aan-
gebracht. Maar hoewel men dus erkende,
dat de Pentateuch, zoals wij dien thans
bezitten, niet in zijn geheel van Mozes' hand
is, was toch het algemeen gevoelen der
Christelijke geleerden, dat, zoals de
Roomsche Bijbelcommissie het uitdrukte,
„substantialiter“, d.w.z. wat de substantie
betreft, aan den Mozaïschen oorsprong van
den Pentateuch moest worden vastge-
houden. Eerst de rationalistische kritiek
der voorgaande eeuw heeft principieel met
deze traditie gebroken en aan Mozes het
auteurschap van den Pentateuch beslist
ontzegd. Ze meende op verschillende
gronden, aan den Pentateuch zelf ontleend,
dat dit boek niet van Mozes afkomstig
kon wezen. In den Pentateuch zelf wordt
Mozes nergens als de auteur aangeduid,
en de wijze, waarop over Mozes gesproken
wordt, sluit zelfs de mogelijkheid uit, dat
hij de schrijver van dit boek zou wezen.
Bovendien waren in den Pentateuch dui-
delijke aanwijzingen, waaruit blijkt, dat dit
boek eerst in veel later tijd afkomstig was
(de zoogenoemde post-Mozaïca). Het hoofd-
deed van de rationalistische kritiek was
daarbij, niet om aan Mozes het auteurs-
chap van den Pentateuch te ontfangen,
maar aan te toonen, dat elke basis ontbrak,
om hetgeen in den Pentateuch ons mee-
gedeeld werd aangaande de patriarchen,
Israël's geschiedenis en de wetgeving,
betrouwbaar te achten. Was Mozes de
auteur, dan stond de betrouwbaarheid van
historie en wet vast; viel Mozes weg, dan
kon men deze historie voor een sage ver-
klaren en de wet als een product van
later eeuw.

Het standpunt nu door Dr. Aalders
ingenomen, en dat daarom ons bijzonder
belang inboezemt, omdat hiernaede voor
het eerst onder Gereformeerden weten-
schappelijk tegenover dit probleem een
uitspraak wordt gedaan, is, dat hij de argu-
menten, door de critiek tegen het auteurs-
chap van Mozes ingebracht, als juist erkent.
Dezelfde post-Mozaïca, waarop de critiek
gevoerd had, worden ook door hem aan-
gehaald als een bewijs, niet dat latere
redacteuren in den tekst wijzigingen hadden
aangebracht, maar dat het boek als geheel
niet van Mozes hand is, en ook niet uit Mozes
tijd kan dagteekenen. De traditie, die aan
Mozes het auteurschap nawijst, acht hij
dan ook onhoudbaar, omdat ze door den
inhoud van den Pentateuch niet bevestigd,
maar weersproken wordt. Niet alleen dat
in den Pentateuch Mozes nergens als de
auteur wordt genoemd, maar het feit zelf,
dat Mozes nergens van zich zelf in den
laten persoon spreekt, maar altoos over hem
in den 3en persoon wordt gesproken, bewijst,
volgens hem, dat Mozes de auteur niet kan
zijn. Terwijl daarbij nog komt, dat ver-
schillende loffelijke uitspraken, die over
Mozes gedaan worden, zoals in Exodus
1:3, dat de „man Mozes“ zeer groot was
in Egypteland voor de oogen van Pharao's
knechten, en in Num. 12:3 „dat de man
Mozes zeer zachtmoedig was, meer dan
alle menschen op den aërbodem“, vol-
gens hem niet van Mozes afkomstig
kunnen zijn.

In zooverre gaat Dr. Aalders met de
critiek mede, maar hij keert zich beslist
tegen haar, wanneer ze beweert, dat de
Pentateuch een later falsificaat zou wezen,
waarin niets van Mozes hand zou te vinden
zijn. Aangezien hij op grond van het
inspiratiedogma onwrikbaar vasthoudt aan
de betrouwbaarheid van hetgeen in den
Pentateuch ons wordt medegedeeld, neemt
hij, in tegenstelling met de critiek, aan,
dat de wetgeving, die in den Pentateuch
aan Mozes wordt toegekend, ook metterdaad
van Mozes afkomstig is, hetzij dan dat
Mozes deze wetten zelf heeft opgeteekend,
hetzij dat ze door anderen opgeteekend
zijn. Hetzelfde geldt evenzoo van de rede-
voeringen en profetieën, die in den Pen-
tateuch ons van Mozes worden medegedeeld,
want ook hier waarborgt de inspiratie
der Schrift ons, dat Mozes deze woorden
heeft gesproken. Zelfs neemt hij aan, dat
een „veel uitgebreide literaire werke-
zaamheid van Mozes“ aan de samenstelling
van den Pentateuch ten grondslag legt.
En althans zoo ver als in den Pentateuch
zelf ons gemeld wordt, dat een stuk van
Mozes eigen hand afkomstig is, of een
woord door hem is gesproken, staat het
vast, dat Mozes zelf de schrijver of de
spreker dezer woorden is geweest. Maar
verder behoeft men op grond van het
inspiratiedogma niet te gaan. De Pen-
tateuch als geheel, als boek, is evenmin
van Mozes afkomstig als bijv. een geschied-
boek over de Napoleontische periode,
waarin allerlei werken, brieven en rede-
voeringen van Napoleon zijn opgenomen,
daarom een „boek van Napoleon“ kan
worden genoemd.

Met dit resultaat nu komt geheel over-
een, meent hij, wat in het Oude en Nieuwe
Testament ons aangaande den Pentateuch
gezegd wordt. Wanneer in het Oude Testa-
ment van Jozua of telkens van de wet of
het „wetboek“ van Mozes wordt gesproken,
dan wordt daarmee niet de Pentateuch
als geheel bedoeld, maar een boek, waarin
de wetten, door Mozes gegeven, waren op-
geteekend, en de bijvoeging „van Mozes“
bedoelt dan niet, dat Mozes dit wetboek
zoo geschreven hebben, maar alleen, dat
deze wetten door Mozes waren gegeven.
En wel is het waar, dat in het Nieuwe
Testament telkens gesproken wordt van den
Pentateuch als geheel als „het boek van
Mozes“, de „wet van Mozes“ of „Mozes“,
maar dat geschiedt dan alleen als titel
om dit boek aan te duiden, op dezelfde
manier, waarop ook de boeken die Samuel's
geschiedenis ons verhalen, „Samuel“ worden
genoemd. Op al die plaatsnamen, waar
niet de „tekst“ genoemd wordt, maar een
beroep op den Pentateuch geschiedt, met

de uitdrukkelijke bijvoeging: „zoals Mozes
zege“ of „zoals in de wet van Mozes is
geschreven“, en dus op Mozes als auteur
wordt gewezen, geschiedt dit altijd van
wetten, die door Mozes aan Israël zijn
gegeven, of van profetieën, die van Mozes
zelf afkomstig zijn. Er is in heel het
Nieuwe Testament, zegt hij, niet één
plaats, waarin met een dergelijke formule
iets uit den Pentateuch wordt aangehaald,
waaraan niet in den Pentateuch zelf wordt
gezegd, dat het Mozaïsch is“ (refereert
blz. 33). Zelfs meent hij uit het Nieuwe
Testament in deze een bevestiging te
kunnen ontleenen van de door hem ge-
maakte scheiding tusschen hetgeen in den
Pentateuch aan Mozes zelf wordt toege-
schreven (wet en profetie) en het historische
gedeelte dat niet van Mozes afkomstig is,
immers Christus zelf stelt in Markus 19:3
tegenover elkander „dat Mozes vanwege
de hardheid des harten den Joden toege-
laten had hunne vrouwen van zich laten“,
waarmede Christus dan bevestigt, dat de
wet op de echtscheiding in den Pentateuch
van Mozes afkomstig is, en dat „het van
den beginne aldus niet is geweest, blijkens
Gen. 2:24 waar God gezegd had, dat
man en vrouw één zouden zijn“, waarmede
dus dit geschiedverhaal in Genesis blijk-
baar niet aan Mozes wordt toegekend. En
evenzoo zou dit het geval wezen in Joh.
7:22, waar Christus over de besnijdenis
spreekt en nadrukkelijk zegt, dat „de be-
snijdenis niet van Mozes is, maar uit de
vaderen“; wat dan tegen de Mozaïsche
optekening van de instelling der besnij-
denis in Gen. 17:10 zou pleiten.

Dat er van dit standpunt, door Dr. Aal-
ders ingenomen, zekere bekroring uitgaat,
valt niet te ontkennen. Met de bezwaren
door de critiek ingebracht, wordt rekening
gehouden, zonder dat aan het inspiratie-
dogma werd tekort gedaan. De traditie
valt, maar de betrouwbaarheid van Gods
Woord wordt gehandhaafd. En al ontvalt
aan Mozes de eerekrans van het auteurs-
recht van den Pentateuch, hij blijft toch
de grootste gestalte uit het Oude Testa-
ment, die aan den aanvang van Israël's
historie troont als Middelaar, Wetgever en
Profeet. Welke bedenkingen toch tegen
dit standpunt bij ons bestaan, zullen we
in een volgend artikel uiteenzetten. Thans
veroorloven we ons slechts een opmerking,
die dient om elk misverstand weg te
nemen, alsof onze critiek op het stand-
punt van Dr. Aalders niet alleen tegen
hem, maar ook tegen anderen zou zijn
bedoeld. Dr. Aalders beroept zich voor het
door hem ingenomen standpunt zoowel op
de Roomsche Bijbelcommissie door den
Paus ingesteld, als op hetgeen Dr. A.
Kuyper in zijn Encyclopaedie deel III, p.
53, over dit vraagstuk heeft gezegd. Natu-
rlijk geschiedt dit volkomen ter goeder
trouw. Maar dit neemt niet weg, dat er
toch een zeer belangrijk verschil bestaat
tusschen het standpunt door beide genoemde
autoriteiten, en dat door Dr. Aalders inge-
nomen. Dit verschil zal wel voor ieder
duidelijk wezen, wanneer we de beide
beide uitspraken hier mededeelen. De
Pauselijke Bijbelcommissie heeft over dit
vraagstuk met groote voorzichtigheid zich
aldus uitgelaten: „wij beantwoorden, behou-
dens het nader oordeel van de Kerk, de
vraag toestemmend, of men mag aannemen,
mits wat de substantie betreft wordt vast-
gehouden aan den Mozaïschen oorsprong
van den Pentateuch en de ongeschonden-
heid van dit boek, dat in den loop der
eeuwen enkele wijzigingen er in zijn aan-
gebracht, zoals dat na den dood van
Mozes door een geïnspireerden auteur
enkele bijvoegselen er aan zijn toegevoegd,
of glossen en verklaringen in den tekst
zijn opgenomen; enkele woorden en formules
uit een verouderde taal in een nieuwe
zijn overgebracht, en ten slotte verkeerde
lezingen zijn ingeslopen door de schuld
der overschrijvers, waarover men naar de
regelen der tekstcritiek een onderzoek in-
stellen en oordeelen mag.“ *Salva substan-
tialiter Mozaica authentica Pentateuchi* is de
belijdenis der Kerk, die hier voorop wordt
gesteld, en wat Dr. Aalders bestrijdt is
juist de Mozaïsche oorsprong of authenticiteit
van den Pentateuch. Uitdrukkelijk toch
zegt hij, dat al wat in Genesis verhaald
wordt, niet van Mozaïschen oorsprong is,
en dat de Mozaïsche oorsprong alleen
vaststaat voor die gedeelten in den Pen-
tateuch, die daar aan Mozes worden toege-
schreven. En hetzelfde geldt evenzeer
van wat Dr. A. Kuyper schreef.

Zeker zegt Dr. A. Kuyper, „dat nergens
in de Schrift beweerd wordt, dat Mozes
zelf met eigen hand geheel den Pentateuch,
gelijk hij thans voor ons ligt, te boek zou
hebben gesteld“ en dat ook allerminst
ondersteld wordt door den tekst „Mozes en
de Profeten“ (Luc. 16:31). „Maar, zoo
voegt hij er aan toe, men geraakt met dezen
tekst, en met uitdrukkingen als in Joh. 1:46
voorkomen, in conflict, zoo meent hij, dat
de *stoffe* van den Pentateuch niet
van Mozes afkomstig zou zijn. In den
titel „Mozes“ of het „boek van Mozes“, in
het Nieuwe Testament gegeven aan den
Pentateuch, ligt dus meer dan een bloote
aanduiding van dit boek, er ligt de waar-
borg in, dat de *stoffe* van dit boek van
Mozaïschen oorsprong is. Dat dit niet geheel
hetzelfde is als wat Dr. Aalders uit het
Nieuwe Testament meende te moeten
afleiden, zal wel niet nader behoeven te
worden betoogd.

Natuurlijk is de zaak zelf daarmede aller-
minst bevestigd. Aan Dr. Aalders komt vol-
komen het recht toe, een eigen standpunt
bij dit vraagstuk in te nemen. Als weten-
schappelijk man heeft hij daartoe het volle
recht. Maar zijn beroep op beide genoemde
autoriteiten gaat niet op, omdat hun stand-
punt en dat van Dr. Aalders niet hetzelfde
is. Dat alleen wilden we hier aantoonen.

Juli
naar
heid
gedie
Heere
zelfs
vraag
ligt o
zijn v
weest
waar
vervo
we in
Thans
schrijf
niet
dat.
Niet
ons i
weder
zonde
voorb
David
toone
vergel
volgin
zelf g
voor
een
voelen
wel M
Verbo
vader
gruwe
voerde
Juda
Moloe
Heere
Hore
Gods
op la
bekeer
gered,
vóórlie
aanmer
af we
in zijn
voorbe
hen b
korene
zouden
aan t
anders
geboor
weest
meerde
gevalle
oprech
te die
genade
verbon
dat ze
Apost
„doode
denker
is en
werpt,
Alleen
zege l
de kw
nog o
daar
den n
oprech
bij Pa
was.
bij de
wederg
rijver
dienen
wet de
was, d
moest
vrucht
goed g
Wat
dat we
in Chr
naar z
„ongel
ring in
een be
rekeni
overga
komst
rassen
Anna's
verwa
en wa
in het
den M
van ze
worden
grond
Christu
tot al
dronge
van C
stil en
hij tot
dat de
dat de
de Do
op de
reiden,
Johann
doop d
achtig
nog te
op die
alsof e
wederg
men e
discipel
de Sch
de Ap
schrijft
1:40)
is dat
hoort,
want d
te von
Dooper
der b